

GDK: 92 + 642 : 903 : (497.12)

Prispelo/Received: September/September 1998
Sprejeto/Accepted: Oktober/October 1998

Izvirni znanstveni članek
Original scientific paper

ZAKUP GOZDOV IN KONCESIJA ZA GOSPODARSKO IZKORIŠČANJE DRŽAVNIH GOZDOV V SLOVENIJI

Iztok WINKLER*

Izvleček

Zakup gozdov in koncesija za gospodarsko izkoriščanje državnih gozdov sta dve izmed možnih oblik organiziranja gospodarjenja z gozdovi. Temeljiti morata na jasno opredeljenih načelih, ki se konkretizirajo v zakupnih in koncesijskih pogodbah. Prispevek analizira zakupna in koncesijska razmerja v luči veljavne zakonodaje v Sloveniji in izkušnje pri koncesijah za gospodarsko izkoriščanje državnih gozdov od leta 1993 dalje.

Ključne besede: gozd, državni gozd, zasebni gozd, koncesija, zakup

LEASE OF FORESTS AND CONCESSION FOR PERFORMING WORK IN STATE FORESTS IN SLOVENIA

Abstract

Lease of forests and concessions for work in forests are two of the many forms of organised management of forests. They must be based on clearly defined principles that are enshrined in lease and concession contracts. This contribution analyses lease and concession relationships in the light of legislation in Slovenia and experience in concessions for performing work in state forests from 1993 onward.

Keywords: forest, state forest, private forest, concession, lease

* dr. gozd. zn., redni profesor, Biotehniška fakulteta oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Večna pot 83, 1000 Ljubljana, SLO

VSEBINA
CONTENTS

1	UVOD INTRODUCTION.....	209
2	DOSEDANJE OBRAVNAVE ZAKUPA IN KONCESIJE ZA GOSPODARSKO IZKORIŠČANJE GOZDOV GOZDOV TREATMENT TO DATE OF LEASE OF FORESTTS AND CONCESSIONS FOR PERFORMINF WORK IN STATE FORESTS.....	211
3	SPECIFIČNOSTI KONCESIJE IN ZAKUPA GOZDOV SPECIFICS OF CONCESSIONS AND LEASE OF FORESTS.....	211
4	IZKUŠNJE PRI URESNIČEVANJU ZAKUPNIH RAZMERIJ V GOZDOVIH V SLOVENIJI EXPERIENCE IN REALISING LEASE RELATIONS IN FORESTS IN SLOVENIA.....	218
5	IZKUŠNJE PRI URESNIČEVANJU KONCESIJ ZA GOSPODARSKO IZKORIŠČANJE DRŽAVNIH GOZDOV V SLOVENIJI EXPERIENCE IN REALISING CONCESSIONS FOR PERFORMING WORK OF SLOVENIAN STATE FORESTS	219
6	SKLEPNE UGOTOVITVE CONCLUSIONS.....	227
7	POVZETEK..... SUMMARY.....	228 230
	VIRI REFERENCES.....	232

1 UVOD

INTRODUCTION

Vse bolj pestra lastninska sestava gozdov prinaša tudi vse bolj pestre oblike poslovnih razmerij pri gospodarjenju z njimi. Lastnik gozda, ki je usposobljen in pripravljen za delo v svojem gozdu, navadno tudi sam opravi vsa ali večino gozdnih del, torej dejansko gospodari s svojim gozdom.

Lastnik gozda, ki se sam ne želi ali ne more ukvarjati z gospodarjenjem s svojimi gozdovi in prodajo svojih gozdnih lesnih sortimentov, lahko svoj gozd da v zakup ali podeli koncesijo za upravljanje, rabo ali gospodarsko izkoriščanje gozda, ki je v njegovi lasti.

Zakup je civilno pravno razmerje, ki ga sklepata lastnik kot zakupodajalec in zakupnik. Pri sklepanju zakupnega razmerja sta oba pogodbeni partnerja enakopravna.

Zakup gozda pomeni oddajo in prevzem gozda s pripadajočo infrastrukturo, ki je sestavni del gozda (gozdne ceste, vlake in podobno), v gospodarjenje, ki obsega rabo, izkoriščanje, vključno s prometom z gozdnimi lesnimi sortimenti, izvajanje gojitvenih in varstvenih del ter vzdrževanje gozdne infrastrukture. Predmet zakupa je prostorsko in gospodarsko zaokrožen del gozdov.

Zakup gozdov je dalj časa trajajoče razmerje, zato mora biti zanj sklenjena pisna pogodba. Zakupnik je lahko zainteresiran, da se zakupno razmerje vpiše tudi v zemljiški knjigi.

Z zakupno pogodbo se zakupodajalec obvezuje, da daje zakupniku v uporabo (gospodarjenje) gozdove, in sicer za dogovorjeni čas in za dogovorjeno plačilo (zakupnino).

Zakupnik mora spoštovati potrjen gozdnogospodarski načrt in na njegovi podlagi izdelane gozdnogojitvene načrte in jih izvajati v skladu s pravili stroke.

Med pogodbenima strankama se uveljavlja načelo zaupanja, to pa narekuje tudi dolžnost medsebojnega obveščanja o vsem zadevah, kar zadeva gozd. Pogodbeni stranki ob sklenitvi pogodbe skupaj pripravita popis vseh v zakup danih gozdov s podatki o površini in obveznostih pri izvajanju gozdnogospodarskih načrtov. Tak skupen popis napravita tudi ob zaključku razmerja. Popis zajema tudi posebnosti, ki lahko povzročijo posebne

stroške in zmanjšajo dobiček (npr. posebej zavarovana območja, rastlinske in živalske vrste in podobno).

Zakupnik mora zakupodajalcu plačevati letno zakupnino, ki dejansko pomeni rento iz zakupljenih gozdov. Pri določanju zakupnine se morata pogodbeni stranki tudi dogovoriti katere javne dajatve, ki izvirajo iz gozdov, zadevajo lastnika, katere pa zakupnika.

Koncesijo pa lahko najsplošnejše opredelimo kot pooblastilo, ki ga na predpisan način in v predpisani obliki da država ali lokalna skupnost oziroma od njiju pooblaščen organ praviloma osebi civilnega prava (pravni ali fizični osebi). Dajalec pooblastila se imenuje koncedent, oseba, ki ji je pooblastilo dano pa koncesionar. Koncesijsko razmerje temelji na enostransko določenih pogojih, ki jih država ali lokalna skupnost določita v koncesijskem aktu. Koncesijski akt je vedno v obliki predpisa. Njegove določbe so obvezne in se pogodbeni stranki o njih ne moreta pogajati.

Predmet koncesije je praviloma opravljanje javne službe ali upravljanje, raba ali izkoriščanje naravnih dobrin. Če gre za koncesijo za naravni vir, kar gozd nedvomno je, je predmet koncesije le pravica do njegovega gospodarskega izkoriščanja. Gre torej za pooblastilo za opravljanje neke dejavnosti, ki je v izključni pristojnosti države ali lokalne skupnosti. Koncesionar mora biti usposobljen za upravljanje, rabo ali izkoriščanje naravne dobrine.

Koncesija je načeloma vedno odplačna. Če koncesijo podeljuje država, si plačilo za koncesijo delita država in lokalna skupnost.

Na podlagi koncesijskega akta se izbira koncesionarja opravi na podlagi javnega razpisa. Izbrani koncesionar nato sklene z državo ali lokalno skupnostjo koncesijsko pogodbo, ki ureja medsebojne pravice in obveznosti koncedenta in koncesionarja.

2 DOSEDANJE OBRAVNAVE ZAKUPA IN KONCESIJE ZA GOSPODARSKO IZKORIŠČANJE GOZDOV GOZDOV TREATMENT TO DATE OF LEASE OF FORESTTS AND CONCESSIONS FOR PERFORMINF WORK IN STATE FORESTS

Zakup gozdov in koncesija za gospodarsko izkoriščanje gozdov pri nas doslej niso bile predmet večje strokovne ali raziskovalne pozornosti. Nekaj več šele po letu 1993, ko so bile že sprejete prve sistemske rešitve ureditve gospodarjenja z gozdovi, ki so temeljile na zakupnih in podobnih razmerjih. Pri prvih strokovnih obravnava se avtorji naslanjajo na tuje izkušnje, zlasti v ZDA in Kanadi, glede pravnih vidikov pa zlasti na novelirano nemško zakonodajo (ŠINKOVEC 1993, WINKLER 1994). Gozdarski inštitut Slovenije je po naročilu Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov izdelal tudi obsežen elaborat o ureditvi poslovnih razmerij pri gospodarjenju z državnimi gozdovi (KOŠIR/WINKLER/MEDVED 1994). Koncesije so bile tudi predmet strokovnega posvetovanja Koncesije na naravnih dobrinah (1996). Na njem so obravnavali tudi koncesije za gospodarsko izkoriščanje gozdov gozdov, vendar niso prišli dlje od načelnih opredelitev. Problem koncesij za gospodarsko izkoriščanje državnih gozdov in slovenske izkušnje pri tem smo predstavili tudi na seminarju Evropske ekonomske komisije v Banski Ščavnici (WINKLER/KRAJČIČ 1998).

3 SPECIFIČNOSTI KONCESIJE IN ZAKUPA GOZDOV SPECIFICS OF CONCESSIONS AND LEASE OF FORESTS

Zakupno in koncesijsko razmerje sta tudi v gozdarstvu v osnovnih izhodiščih različna, razlikujeta se zlasti pri opredelitvi predmeta (vsebine) zakupa oziroma koncesije in v nekaterih medsebojnih obveznostih med pogodbenima strankama. Ni pa med njima bistvene razlike v ekonomskem smislu, pri poslovnih razmerjih, zlasti pri določanju zakupnine oziroma plačila za koncesijo.

Pri zakupu zakupodajalec prenese na zakupnika celotno gospodarjenje z gozdom in s tem celovito odgovornost za obstoj in razvoj gozda. Zakupnik pa ne sme razpolagati z zakupljenim gozdom. Pri koncesiji za gospodarsko izkoriščanje gozdov gozdov pa gre samo za izvajanje del v gozdovih, vključno s prodajo gozdnih lesnih sortimentov, pravico do upravljanja in razpolaganja pa obdrži koncedent.

Tako pri zakupnem kot pri koncesijskem razmerju izhajamo iz zahteve, da zakupnik oz. koncesionar ravnata v gozdu po načelih dobrega gospodarja. Koncesijsko ali zakupno razmerje lahko preneha zaradi:

- poteka koncesije ali zakupa,
- razdrtja koncesije ali zakupa,
- odvzema koncesije ali zakupa,
- odkupa koncesije.

Razdrtje koncesije ali zakupa je praviloma mogoče le s soglasjem obeh udeležencev poslovnega razmerja. Pri odvzemu koncesije ali zakupa pa gre za enostranski akt koncedenta ali zakupnika. Vendar pa ne more biti rezultat njegove samovolje, temveč lahko izhaja samo iz ogroženosti lastnikovih koristi pri izvajanju dejavnosti, ki je predmet koncesije ali zakupa. Najpogostejši razlog za odvzem koncesije ali zakupa je izvajanje koncesije ali zakupa v nasprotju s koncesijsko ali zakupno pogodbo.

Odkup koncesije pride v poštev, kadar koncedent proti odškodnini prevzame od koncesionarja opravljanje dejavnosti in tudi vse naprave, ki so za to potrebne (velja predvsem za koncesionirane javne službe).

V primerjavi s koncesijami ali zakupi v drugih dejavnostih so koncesijska ali zakupna razmerja v gozdarstvu nekoliko specifična še v naslednjih posebnostih:

- Koncesionar ali zakupnik mora v gozdovih opravljati dela, ki jih določajo gozdnogospodarski in gozdnogojitveni načrti.
- Plačila za koncesijo ali zakupnine ni mogoče določiti v fiksnem znesku za celotno koncesijsko ali zakupno obdobje, ampak se ta iz leta v leto spreminja, ker se spreminjajo naravne proizvodne razmere.
- Lahko se zgodi, da je finančni rezultat gospodarjenja z gozdom v posameznem letu ali celo v daljšem časovnem obdobju in na določeni površini negativen in bi torej moral koncedent koncesionarju oz. zakupodajalec zakupniku še kaj plačati, namesto da bi od njega dobil plačilo za koncesijo oz. zakupnino; ta možnost je toliko večja, kolikor manjše in bolj razdrobljene so teritorialne enote gozdov, ki so predmet koncesije ali zakupa.
- Koncesija se podeljuje oziroma zakupno razmerje sklepa za daljše, vendar časovno omejeno obdobje.

3.1 TRAJANJE POSLOVNIH RAZMERIJ **DURATION OF BUSINESS RELATIONS**

3.1.1 Dolgoročno poslovno razmerje **Long-term business relations**

Osnova za dolgoročno poslovno razmere pri gospodarjenju z gozdovi so gozdnogospodarski načrti, ki se izdelujejo za desetletno obdobje. Na njihovi podlagi potencialni koncesionarji ali zakupniki lahko pripravljajo ponudbe za izvajanje del v gozdovih za celotno obdobje trajanje načrta.

Pri izbiri dolgoročnega izvajalca pa je vprašanje, po kakšnih kriterijih izbrati najugodnejšega. Potencialni koncesionar oziroma zakupnik lahko v svoji ponudbi prikaže svoje izvajalske sposobnosti (kadri, oprema itd.) in reference o dosedanjem delu, težje pa bo za daljše časovno obdobje dal tudi fiksno ekonomsko ponudbo, to je višino denarja, ki ga je pripravljen plačati koncedentu oziroma zakupodajalcu. Če pa bi bila ekonomska ponudba za celotno trajanje poslovnega razmerja samo okvirna, dejanske ekonomske pogoje pa bi določali vsako leto sproti na podlagi letnega programa del, je taka ponudba lahko tudi špekulativna. Da bi sklenil dolgoročno poslovno razmerje, bi lahko potencialni koncesionar oziroma zakupnik dal nestvarno ekonomsko ponudbo, v letnih programih pa bi se obnašal bolj ali manj kot monopolist, ki ima delo že zagotovljeno.

Razen tega je treba upoštevati, da se proizvodne razmere zaradi naravnih dogodkov v gozdovih lahko naglo spreminjajo in zaradi njih tudi sestava posekanega lesa in kakovost pridobljenih sortimentov, na kar koncesionar oziroma zakupnik ne more bistveno vplivati.

Čisto dolgoročno poslovno razmerje s fiksnimi dogovori med koncedentom in koncesionarjem oziroma zakupodajalcem in zakupnikom v gozdarstvu torej ni ustrezno.

3.1.2 Letno poslovno razmerje **Annual business relations**

Druga možnost pa je, da se poslovno razmerje vzpostavi samo za eno leto na podlagi letnega razpisa. Potencialni koncesionar oziroma zakupnik izdelava na podlagi razpisnih elementov fiksno ponudbo (tudi ekonomsko), na podlagi katere koncedent oziroma zakupodajalec izbereta najugodnejšega ponudnika.

Razpis za koncesijo oziroma zakup temelji na realnih kazalcih, ki se med letom malo spreminjajo (razen ob izrednih dogodkih), potencialni koncesionarji oziroma zakupniki pa lahko izdelajo svoje ponudbe prav tako na znanih poslovnih podmenah. Ponudniki morajo izdelati svoje ponudbe skupaj z izvedbenimi načrti, lastnik pa nato ponudbe preveri in se odloči o najugodnejšem ponudniku.

Letno poslovno razmerje zahteva veliko administrativnega dela tako za koncedenta kot za koncesionarja oziroma za zakupodajalca in zakupnika, vsa potrebna pripravljala dela je težko opraviti pravočasno. Zlasti je težko pravočasno pripraviti letni razpis, dati dovolj časa izvajalcem, da pripravijo ponudbe, jih nato preveriti in še pred koncem koledarskega leta skleniti ustrezne pogodbe. Potencialni koncesionar oziroma zakupnik se bo težko odločal za naložbe v sodobno tehnologijo, ker ima premajhno jamstvo za delo in s tem negotove možnosti amortiziranja vloženega kapitala.

3.1.3 Kombinacija dolgoročnega in letnega poslovnega razmerja Combination of long-term and annual business relations

Koncedent in koncesionar oziroma zakupodajalec in zakupnik lahko vzpostavita dolgoročno koncesijsko oziroma zakupno razmerje, npr. deset- ali dvajset-letno, na podlagi izkaza usposobljenosti koncesionarja in referenc o dosedanjem delu. Dejanske ekonomske odnose pa urejata vsako leto sproti na podlagi letnega programa del v gozdovih in ekonomskega izračuna po vnaprej dogovorjenih prvinah.

Merila za ocenjevanje referenc izvajalca kot osnove za dolgoročno poslovno razmerje morajo upoštevati tehnološke in ekološke vidike kakovosti dosedanjega izvajanja gozdnih del, tehnološko opremljenost koncesionarja oziroma zakupnika ter njegovo kadrovske usposobljenost.

Letne pogodbe morajo zlasti opredeliti dejanski obseg gozdnogospodarskih del in stroške na podlagi enotnih normativov dela in cene dela, za katero se koncesionar in koncedent oziroma zakupodajalec in zakupnik sporazumeta na podlagi kolektivnih pogodb med delavci in delodajalci, predvideno tržno vrednost prodaje gozdnih lesnih sortimentov in višino plačila za koncesijo oziroma zakupnino.

Kombinacija dolgoročnega in letnega poslovnega razmerja je najustreznejša oblika ureditve medsebojnega poslovnega razmerja in zagotavlja stabilno poslovno razmerje ter ekonomsko učinkovito gospodarjenje z gozdovi.

3.2 NEKATERA VSEBINSKA VPRAŠANJA UREJANJA POSLOVNIH RAZMERIJ

CERTAIN CONTENT QUESTIONS OF ARRANGING BUSINESS RELATIONS

3.2.1 Določanje dinamike izvajanja gozdnogospodarskih del

Defining the dynamics of performing forest work

Gozdnogospodarska dela so določena v gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih. Glede določanja dinamike izvajanja del pa so naslednje možnosti:

- dinamiko določa koncesionar oziroma zakupnik sam, upošteva omejitve in zahteve, ki jih postavljajo gozdnogospodarski in gozdnogojitveni načrti, koncedent oziroma zakupodajalec mora le soglašati z njegovimi načrti,
- dinamiko določa koncedent oziroma zakupodajalec, upošteva omejitve in zahteve, ki jih postavlja gozdnogospodarski načrt. Koncesionar oziroma zakupnik mora izdelati svoj program del v skladu z zahtevami koncedenta oziroma zakupodajalca.

Prva možnost pride v poštev zlasti dolgoročnem poslovnem razmerju oziroma pri kombinaciji dolgoročnega in letnega poslovnega razmerja, druga pa pri letnem poslovnem razmerju.

Pri kombinaciji dolgoročnega in letnega poslovnega razmerja je najustreznejše, da dinamiko gozdnogospodarskih del določi koncesionar oziroma zakupnik (upošteva vse zahteve in omejitve iz gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtov). Koncesionar oziroma zakupodajalec pa jih mora vsako leto potrditi. Koncedent oziroma zakupodajalec pa si mora s pogodbo zagotoviti tudi tekoče mesečne informacije o dejansko opravljenih gozdnogospodarskih delih. S tem postavljamo koncesionarja oziroma zakupnika v aktivnejšo vlogo, terjamo od njega, da se ne obnaša le kot uslužnostni izvajalec, ki mu je vnaprej vse določeno, ampak je dejansko dogovoren za stanje in razvoj gozda. Kot poznavalec tržnih razmer pa se jim bo koncesionar oziroma zakupnik tudi lažje prilagajal kot pa koncedent oziroma zakupodajalec.

3.2.2 Teritorialne enote koncesije oziroma zakupa

Territorial units of concession or lease

Tuje izkušnje (prim.: WINKLER/ŠINKO 1992) opozarjajo, da koncesije ali zakup ali druga podobna poslovna razmerja zahtevajo večje, zaokrožene gozdne komplekse, saj je majhna in razdrobljena površina neprimerna za sodobno organiziranega in opremljenega koncesionarja oziroma zakupnika, zlasti pa je osiromašena možnost za intenzivnejše gospodarjenje, ki daje učinke le v daljšem časovnem obdobju. Na razdrobljeni gozdni površini so stroški gospodarjenja na enoto proizvoda občutno višji kot na večji, zaokroženi posesti. Višji stroški nastanejo zlasti zaradi izgube časa zaradi premeščanja delovnih sredstev in ljudi in s tem posledično zaradi slabšega izkoristka delovnih sredstev. Pri izvajanju gozdnogospodarskih del v vsaki posamezni teritorialni enoti ni mogoče doseči pozitivnega gospodarskega rezultata, razlike so zaradi naravnih in proizvodnih razmer lahko zelo velike in se vsaj deloma izravnavajo na večjih območjih. To pa pomeni, da mora koncedent oziroma zakupodajalec za izvajanje del v nekaterih teritorialnih enotah zagotavljati dodatna finančna sredstva. Preglednost gospodarjenja z gozdovi se tako zmanjša.

Med razlogi, ki govorijo proti drobitvi teritorialnih enot koncesije ali zakupa, so posebej pomembni še naslednji:

- gozdovi na večji zaokroženi površini morajo biti strokovni generator razvoja gospodarjenja z gozdovi (spodbujanje novih načinov gospodarjenja ter tehnološkega razvoja in podobno),
- pri drobitvi teritorialnih enot koncesije oziroma zakupa je interes koncesionarjev oziroma zakupnikov predvsem za boljše gozdove oziroma za gozdove, v katerih je lažje doseči večje finančne učinke, za slabe gozdove in zlasti za gozdove s težjimi proizvodnimi razmerami pa je zanimanja manj. V okviru večjega gozdnega kompleksa se te razlike v veliki meri izravnavajo,
- na razdrobljenih teritorialnih enotah je težji nadzor.

3.2.3 Trajanje poslovnih razmerij

Duration of business relations

Poslovno razmerje naj bi bilo načeloma čim bolj stabilno in dolgoročno, trajalo naj bi 10 ali 20 let, ob letnem in periodičnem, npr. desetletnem preverjanju opravljenega dela. Dolgoročno poslovno razmerje je zlasti primerno za zaokrožene večje gozdne komplekse

javnih gozdov, na katerih želimo intenzivno mnogonamensko gospodariti in razvijati nove dejavnosti.

3.2.4 Plačilo za koncesijo oziroma zakupnina

Payment for concessions or lease

Plačilo za koncesijo oziroma zakupnina se določa vsako leto na podlagi dejansko dogovorjenega obsega sečnje, gojitvenih in varstvenih del oziroma drugih del, ki so predmet koncesije. Plačilo za koncesijo oziroma zakupnino določimo tako, da od predvidene vrednosti letne prodaje lesnih sortimentov na enoto površine ali na enoto proizvoda odštejemo normirane stroške pridobivanja lesa (sečnje, spravila, gradnje in vzdrževanja vlak), stroške gojitvenih in varstvenih del ter stroške drugih del, ki so predmet poslovnega razmerja. Plačilo za koncesijo oziroma zakupnino lahko izrazimo v fiksnem znesku na enoto proizvoda ali površine, ali pa v odstotku pričakovane prodajne cene gozdnih lesnih sortimentov.

V fiksnem znesku določena višina plačila za koncesijo oziroma zakupnina je stimulatívna zlasti za koncesionarja oziroma zakupnika, saj mu rezultati boljšega dela in zlasti boljšega tržnega ovrednotenja lesa pripadajo v celoti. Plačilo, določeno v odstotku prodajne vrednosti lesa, pa je stimulatívno tako za koncesionarja oziroma zakupnika kot za koncedenta oziroma zakupodajalca. Učinek boljšega gospodarjenja si delita, prav tako pa skupaj nosita tudi tveganje zaradi spremenjenih razmer na trgu.

3.2.5 Odgovornost za gozd in fiskalne obveznosti

Responsibility for forests and fiscal obligations

S prevzemom gozda v zakup prevzame zakupnik celovito odgovornost za posest, zato je treba ob sklenitvi zakupne pogodbe ugotoviti stanje gozda, ob koncu zakupnega razmerja pa prav tako. Zakupnik navadno prevzame tudi fiskalne obveznosti za gozd (davek od katastrskega dohodka, prispevek za vzdrževanje gozdnih cest). Prav tako prevzame odgovornost za stanje gozda in tveganja, ki so s tem povezana (npr. glede nedovoljenih posegov v gozd in podobno).

Pri koncesiji pa gre samo za pravico do gospodarskega izkoriščanja gozda, koncesionar s sklenitvijo koncesijske pogodbe ne prevzame tudi fiskalnih obveznosti, ki se nanašajo na

gozd, pa tudi ne odgovornosti za nedovoljene posege v gozd (npr. tatvine lesa, nedovoljene sečnje in podobno). Zavezuje ga le splošno načelo, da bo dela izvajal kot dober gospodar in v skladu z lastnikovimi naročili in navodili. Odgovornost za les pride nanj šele, ko je drevje, izbrano za posek, tudi dejansko posekano. Ne nosi torej nikakršnega tveganja zaradi možnih naravnih nesreč ali nedovoljenih tujih posegov v gozd.

4 IZKUŠNJE PRI URESNIČEVANJU ZAKUPNIH RAZMERIC V GOZDOVIH V SLOVENIJI EXPERIENCE IN REALISING LEASE RELATIONS IN FORESTS IN SLOVENIA

Danes v Sloveniji le izjemoma posamezni zasebni lastnik odda svoj gozd v zakup. Nekaj primerov zakupa je izrazito kratkoročnih, z eno- ali dvoletnimi pogodbami. Očitno je še vedno mogoče gospodariti z gozdom tudi povsem neusposobljeno, z naključnimi izvajalci del in z izogibanjem plačila davčnih obveznosti.

V Programu razvoja gozdov v Sloveniji (1996) je zapisana usmeritev« da naj država kmetijam s težkimi razmerami pridelovanja, predvsem v hribovitem in gorskem svetu na podlagi celovitega programa razvoja podeželja omogoči opravljanje del v državnih gozdovih, zamenjavo gozdov zaradi zaokroževanja posesti ali nakup bližnjega gozda po ugodnejšimi pogoji do površine, ki bi jo kmetija lahko obvladala z delom svojih članov. Pri tem pa je treba ohranjati večje zaokrožene površine državnih gozdov.«

V predlaganih spremembah zakona o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov (1998) je ta usmeritev predvidena samo kot zakup, podrobneje pa je konkretizirana le toliko, da je določen zgornji obseg zakupa, 100 ha gozdov. V zakonskem predlogu pa ni nikakršnih kriterijev za dajanje gozdov v zakup (npr. glede zakupne dobe in pogojev, ki jih morajo izpolnjevati zakupniki, katere površine državnih gozdove se lahko dajejo v zakup in podobno).

Ne izključujemo možnosti in potrebe, da se nekateri državni gozdovi dajo v zakup tudi kmetom, vendar pa mora biti to zakonsko jasno opredeljeno in ne prepuščeno izvršilnim predpisom. Prav tako za tako zakonsko rešitev manjkajo strokovno utemeljene analize razmer, ki bi upravičevale zakup. Gorski kmetje imajo večinoma že dovolj svojih gozdov in časovno težko opravijo sami vsa potrebna gozdnogospodarska dela. Prevzem dodatnih

zakupnih površin bi bil torej nesmiseln, smiseln je lahko le v primeru, če zakupnik lahko sam s svojimi družinskimi člani opravi vsa potrebna dela v zakupljenih gozdovih. To potrjuje tudi pilotna raziskava med lastniki gozdov na gorskih kmetijah v gozdnogospodarski enoti Mislinja (OCVIRK 1998), ki je pokazala, da je 58 % lastnikov zainteresiranih za zakup državnih gozdov, nekaj večji delež (64%) zainteresiranih je med lastniki mešanih kmetij, ki imajo povprečno manj lastnih gozdov kot pa čiste kmetije. Kot razlog za morebitni zakup navajajo prepričanje, da bi jim bil tako zagotovljen večji zaslužek in boljša izraba strojnih zmogljivosti, kot pomemben razlog pa navajajo tudi bližino državnih gozdov. Nekateri tudi menijo, da bi zaradi zakupa državnih gozdov prenehala potreba po dopolnilnem delu zunaj kmetije. Lastniki gozdov, ki niso pokazali zanimanja za zakup državnih gozdov, navajajo, da imajo že tako dovolj dela v svojem gozdu in na kmetiji ali, da zaradi starosti ali bolezni ne morejo delati intenzivno v gozdu. Zanimivo pa je tudi, da kar 72 % anketiranih kmetov ne izpolnjuje pomembnega pogoja za zakup državnih gozdov t.j. niso usposobljeni za gozdno delo, doslej niso obiskovali nobene oblike usposabljanja za gozdno delo.

5 IZKUŠNJE PRI URESNIČEVANJU KONCESIJ ZA GOSPODARSKO IZKORIŠČANJE DRŽAVNIH GOZDOV V SLOVENIJI

EXPERIENCE IN REALISING CONCESSIONS FOR PERFORMING WORK OF SLOVENIAN STATE FORESTS

S spremembami političnega in gospodarskega sistema je nekdanja družbena lastnina dobila jasno opredeljenega lastnika. Z zakonom o lastninskem preoblikovanju podjetij (1992) je določeno, da preidejo družbeni gozdovi v državno last in se ne privatizirajo. Občine pa so dobile v last gozdove, ki so jih imele pred 6.aprilom 1941. Del družbenih gozdov pa je v skladu s predpisi o denacionalizaciji vrnjen prejšnjim lastnikom.

Z zakonom o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (1993) je bilo nato določeno, da z državnimi gozdovi gospodari Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije. Zakon pa ne predvideva, da bi Sklad sam opravljaj čisto poslovne funkcije gospodarjenja (izvajanje del, prodaja lesa) saj izrecno določa, da gospodarjenje obsega le upravljanje in razpolaganje.

Prenos kmetijskih zemljišč in gozdov v Sklad pa ne vpliva na pravice prejšnjih upravljalcev, da nadaljujejo z uporabo in upravljanjem teh zemljišč, če jih obdelujejo

oziroma izkoriščajo kot dobri gospodarji, do izdaje pravnomočne odločbe o denacionalizaciji oziroma do podelitve koncesije ali sklenitve zakupne pogodbe v skladu z zakonom (17.člen).

Zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov je glede pogodbenih razmerij napotil predvsem na zakupna razmerja, čeprav ni izključil tudi drugih oblik urejanja medsebojnih odnosov. Spremenjeni zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov (1996) pa daje prednost koncesijskim pogodbam. Določa tudi, da se koncesijska oziroma druga ustrezna pogodba sklene najmanj za dela, ki jih je v sedanjih državnih gozdovih opravljal dosedanji upravljaec po uveljavitvi zakona o gozdovih, in sicer najmanj za dobo 20 let. Spremenjeni zakon tudi določa, da je pogodbeno (koncesijsko) razmerje nastalo po samem zakonu, če koncesijska pogodba ni bila sklenjena v roku. Hkrati je bilo iz koncesijskega razmerja izločeno vzdrževanje gozdnih cest v državnih gozdovih in določeno, da lahko dosedanji upravljalci gozdov na javnem razpisu po enakimi pogoji uveljavljajo prednostno pravico do vzdrževanja gozdnih cest. Taka vsebinska opredelitev v spremenjenem zakonu je tudi posledica odločbe Ustavnega sodišča RS, ki je 18.10. 1995 odločilo (odločba št.U-I-78), da zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov ni v neskladju z Ustavo RS, kolikor se razume tako, da sta Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov oziroma občina dolžna v skladu z zakonskimi pogoji skleniti z dosedanjimi upravljalci ustrezno pogodbo o izvajanju del v državnih gozdovih.

Koncesijske pogodbe bi morale biti sklenjene do 30.junija 1996. Dejansko pa bila 29.junija 1996 izdana šele Uredba o koncesiji za izvajanje del v državnih gozdovih, ki je koncesijski akt. Šele na njeni podlagi je bilo mogoče sklepati individualne koncesijske pogodbe z tistimi gospodarskimi organizacijami, ki so z družbenimi gozdovi gospodarile do prenosa teh gozdov v državno last. V letu 1996 in 1997 ni bila sklenjena nobena koncesijska pogodba, o odprtih vprašanjih pa tečejo, z velikimi zavlačevanji, nepravdni postopki na rednih sodiščih. To kaže, da ni prave volje, da bi koncesijska razmerja dejansko zaživela.

5.1 TERITORIALNE ENOTE KONCESIJE ZA IZVAJANJE DEL V GOZDOVIH

TERRITORIAL UNITS OF CONCESSIONS FOR PERFORMING WORK IN FORESTS

S predlaganimi spremembami zakona o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov naj bi teritorialne enote gozdov, ki so predmet oddaje del v gozdovih, od sedanjih 14 gozdnogospodarskih območij razdrobili na 254 gozdnogospodarskih enot. V gozdnogospodarskih enotah je delež državnih gozdov različen, v procesu denacionalizacije se še naprej zmanjšuje.

Preglednica 1: Gozdnogospodarske enote po velikosti in deležu državnih gozdov
Table 1: Forest management units by size and share of state forests

Gozdno gospodarsko območje <i>Forest management region</i>	Povprečna velikost državnih gozdov v enoti v ha <i>Average size of state forests in a unit in ha.</i>	Število enot <i>Number of units</i>	Število enot po deležu državnih gozdov <i>Number of units by share of state forests</i>				
			nad 80%	60-80%	40-60%	20-40%	do 20 %
SKUPAJ <i>Total</i>	1.485	254	54	9	20	76	95
Tolmin	2.753	20	6	-	2	7	5
Bled	3.129	11	4	-	3	4	
Kranj	1.410	14	3	1		4	6
Ljubljana	635	37	4	-	1	7	25
Postojna	992	36	14	-	3	9	10
Kočevje	1.551	26	13	2	2	4	5
N. mesto	1.375	20	7	-	-	1	12
Brežice	1.085	13	-	1	-	6	6
Celje	755	17	-	-	2	4	11
Nazarje	2.524	7	-	-	2	4	1
Sl. Gradec	2.370	10	-	3	-	6	1
Maribor	1.091	25	2	1	4	12	6
M. Sobota	922	9	1	1	-	3	4
Kras	2.261	9	-	-	1	5	3

Vir: Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih v letu 1997
Source: Report of the Slovenian Forest Service in 1997

Gozdnogospodarske enote so po območjih različno velike in imajo različen delež državnih gozdov.

Gozdnogospodarska enota je primerna teritorialna enota za spremljanje in presojo učinkovitosti gospodarjenja z državnimi gozdovi, povsem neustrezna pa je za samostojno gospodarsko delovanje. Zato bi bila posamična oddaja del v državnih gozdovih po gozdnogospodarskih enotah korak nazaj pri racionalnem gospodarjenju z državnimi gozdovi. Preglednost gospodarjenja z gozdovi se bi v takih razmerah zmanjšala. Sklad bi moral zaposliti dodatne delavce, ki bodo organizirali oddajanje del, preverjali ekonomske učinke za vsako enoto posebej in podobno. To bi dodatno podražilo upravljanje z državnimi gozdovi in zmanjševalo ekonomske učinke gospodarjenja.

5.2 KONCESIJSKA DOBA **CONCESSION PERIOD**

S spremenjenim zakonom o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov in na njegovi podlagi izdani uredbi o koncesiji za izkoriščanje gozdov v lasti Republike Slovenije sta določeni dve različni koncesijski dobi. Dvajsetletna koncesijska doba velja za tiste koncesionarje, ki so dobili koncesijo za gozdove, s katerimi so upravljali do uveljavitve zakona o gozdovih leta 1993, in sicer brez javnega razpisa. Za druge gozdove pa se podeli koncesije na podlagi javnega razpisa in za obdobje od preteka veljavnosti obstoječih gozdnogospodarskih načrtov, podaljšano za deset let. Po preteku prvega koncesijskega razmera se koncesija podeljuje na podlagi javnega razpisa za dobo deset let, dotedanji koncesionarji pa lahko pod enakimi pogoji uveljavljajo prednostno pravico.

Sedanja zakonska ureditev je ustrezna, saj zagotavlja za določeno obdobje pravico dosedanjih upravljalcev državnih gozdov do dela v državnih gozdovih in njihovo prilagoditev novim razmeram. Tudi splošna, desetletna koncesijska doba je ustrezna.

5.3 NAČIN DOLOČITVE PLAČILA ZA KONCESIJO **MANNER OF DETERMINING A CONCESSION FEE**

Uredba o koncesiji za izkoriščanje gozdov v lasti Republike Slovenije(1996) določa, da se plačilo za koncesijo določi tako, da se od predvidene letne realizacije za posekan in prodan les po tržni vrednosti na kamionski cesti odštejejo priznani stroški sečnje in

spravila lesa, gojitvenih in varstvenih ter drugih del, ki so potrebna za zagotavljanje socialnih in ekoloških funkcij gozdov ter za gradnjo in vzdrževanje gozdnih vlak. Pri tem pa to plačilo ne more biti manjše od 3 % tržne vrednosti lesa na kamionski cesti.

Način izračuna plačila za koncesijo je strokovno korekten, vendar pa zanj niso še izpolnjeni nekateri pogoji. Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano bi moral določiti normative za dela v gozdovih. Gozdarski inštitut Slovenije je izdelal predlog normativov, vendar ga minister še ni sprejel. Prav tako je nedorečeno vprašanje kako se določa cena dela. Tudi to vprašanje je strokovno rešeno (primerj. WINKLER 1995), ni pa način določanja cene formalno potrjen.

Bolj strokovno sporno je določilo, da mora minimalno plačilo za koncesijo znašati najmanj 3 % prodajne vrednosti lesa na kamionski cesti. Proizvodni stroški razumljivo rastejo, dosežene povprečne prodajne cene lesa pa stagnirajo ali se celo zmanjšujejo. To je v največji meri posledica vse bolj neugodne sortimentne sestave prodanih lesnih sortimentov in rasti stroškov zaradi dela v težjih proizvodnih razmerah in pri sanaciji poškodovanih gozdov.

Samo zaradi poslabšanja sortimentne sestave prodanih gozdnih lesnih sortimentov se je v obdobju 1994- 1997 povprečna cena sortimentov iglavcev realno zmanjšala za 7 %, listavcev pa za 10 %. Ker se je v tem obdobju spremenilo tudi količinsko razmerje med iglavci in listavci (leta 1994 še 66:34, leta 1997 pa že 53:47), je povprečno realno zmanjšanje prodajnih cen gozdnih lesnih sortimentov skoraj 10 %.

Zato v nekaterih gozdnogospodarskih območjih ni mogoče več dosegati niti minimalne višine plačila za koncesijo in je treba stroške sanacij obračunavati posebej. Problem se bo še zaostрил, če bo prišlo do zmanjšanja teritorialnih enot za koncesijo (namesto območja npr. gozdnogospodarske enote).

V letih 1994-1996 (za leto 1997 ni realnih podatkov, ker ni bilo sklenjenih pogodb in so koncesionarji plačevali le 3 % minimalno plačilo za koncesijo) se je plačilo za koncesijo zmanjšalo od 24 % na 7 % prodajne vrednosti gozdnih lesnih sortimentov na kamionski cesti. Zaradi razmer v gozdovih (ujme) pa je koncedent moral zagotoviti dodatna sredstva za sanacijo, pokriti pa je moral tudi svoje obveznosti do Slovenskega odškodninskega sklada in plačati prometni davek. Tako je bil končni čisti rezultat gospodarjenja z državnimi gozdovi leta 1994 še 12 % prodajne vrednosti gozdnih lesnih sortimentov, leta 1996 pa že negativen, - 1 % (WINKLER/MARENČE 1998).

Vse bolj pomembna fiskalna obremenitev za gospodarjenje z gozdovi je tudi davek na promet gozdnih proizvodov.

Z zakonom o prometnem davku leta 1992 je določeno, da les in gozdni lesni sortimenti niso reprodukcijski material. Pri prometu z njimi pa se plačuje davek od prometa po stopnji 10 % za les za mehansko predelavo, les za celulozo in plošče, tehnični les za druge namene ter žagan in tesan les, za drva in les na panju pa po stopnji 5 %.

Pri koncesiji za gospodarsko izkoriščanje državnih gozdov, ki vključuje tudi promet z gozdnimi lesnimi sortimenti, gre v ekonomskem smislu za prodajo lesa na panju. To sledi tudi iz načina izračuna plačila za koncesijo. Cena lesa na panju se namreč ugotavlja deduktivno tako, da se od predvidene prodajne cene gozdnih lesnih sortimentov odštejejo proizvodni stroški v pridobivanju lesa, stroški gradnje in vzdrževanja gozdnih vlak ter stroški gojenja in varstva gozdov. Pri koncesiji za gospodarsko izkoriščanje državnih gozdov je les na panju izročen koncesionarjem z vročitvijo odločb o izbiri drevja za posek oziroma z vročitvijo programa sečnje in drugih del v gozdovi, ki so predmet koncesije. V praksi je glede višine prometnega davka zaradi neprilagojenosti davčne zakonodaje novim razmeram v gozdarstvu veliko težav, ki pa bodo zadovoljivo rešene šele z uveljavitvijo zakona o davku na dodano vrednost.

5.4 ODNOSI MED KONCEDENTOM IN KONCESIONARJI **RELATIONSHIP BETWEEN CONCENDER AND CONCESSIONAIRES**

Za uspešno uresničevanje koncesije za izvajanje del v gozdovih je pomemben korekten poslovni odnos med koncedentom in koncesionarji. Dosedanje izkušnje kažejo, da koncedent nastopa preveč s pozicije oblasti tudi takrat, ko gre za izrazito poslovne zadeve in bi jih morali hitreje in uspešneje reševati v obojestransko korist. Koncedent mora v koncesionarjih videti zaveznike v prizadevanjih za trajno in gospodarsko učinkovito gospodarjenje z državnimi gozdovi, ne pa nujno zlo, ki se ga je treba čimprej znebiti. Zato ni naključje, da koncesijske pogodbe niso sklenjene, reševanje odprtih vprašanj na pristojnih sodiščih pa teče počasi in z velikimi zavlačevanji.

Sedanja ureditev, ko koncedent v sodelovanju z javno gozdarsko službo določa obseg in teritorialno razporeditev del v gozdovih, vključno z obsegom in sestavo sečnje, ni ustrezna. Tak pristop ne zagotavlja upoštevanja ekološke, socialne in gospodarske funkcije lastnine, saj niti koncedent niti javna gozdarska služba ne poznata tržnih razmer

in se jim ne prilagajata, zato v gospodarskem smislu delujeta preveč rutinsko. To zmanjšuje gospodarsko učinkovitost izvajanja del v javnih gozdovih in zmanjšuje prihodek od gospodarjenja z gozdovi. Zato bi bila koristna aktivnejša vloga koncesionarjev pri pripravi letnih programov del pa tudi pri izdelavi gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtov.

Koncesijski akt dopušča, da koncesionar angažira za izvajanje del tudi podizvajalce, vendar le s soglasjem koncedenta. Smiselno je, da imajo koncesionarji kadrovske in tehnične zmogljivosti dimenzionirane le na normalen obseg del, za povečan obseg del (npr. zaradi ujma), ali za dela, ki se morajo opraviti v natančno določenih časovnih obdobjih ali za delo na določenih lokacijah, kjer je obseg del majhen in razpršen, pa je smiselno angažirati tudi podizvajalce. Preveliko administriranje je, če koncedent za vsak posamezni primer soglaša s podizvajalcem, lahko bi se v letnem aneksu koncesijski pogodbi tudi vnaprej dogovorili, kolikšen odstotek del lahko opravijo podizvajalci.

5.5 PREVERJANJE LETNIH KONCESIJSKIH PONUDB IN NADZOR NAD NJIHOVIM IZVAJANJEM

REVIEWING ANNUAL CONCESSION OFFERS AND SUPERVISION OVER THEIR IMPLEMENTATION

Dela v gozdovih, ki so predmet koncesije, se izvajajo na podlagi izvedbenih načrtov. To so sečnospravilni in gozdnogojitveni načrti. Gozdnogojitvene načrte izdeluje javna gozdarska služba, sečnospravilne pa koncesionar sam, čeprav mu javna gozdarska služba v gojitvenem načrtu in na njegovi podlagi izdani odločbi predpiše pogoje za sečnjo in spravilo, zlasti pa za izgradnjo gozdnih vlak.

Letni izvedbeni načrti so strokovna podlaga za sklepanje letnih aneksov k koncesijski pogodbi. Iz njih mora biti razvidno, katera dela bo opravil koncesionar, kako in za kakšno ceno. Iz izračuna predvidene prodaje pridobljenih gozdnih lesnih sortimentov in stroškov dela pa izhaja tudi višina letnega plačila za koncesijo.

Izvedbene načrte in njihovo sintezo za posameznega koncesionarja je treba preveriti. Popolna kontrola je draga in sama po sebi še ne zagotavlja kakovosti. Zato se je bolje omejiti na presojo realnosti določenega števila načrtov. Vzorčna metoda temelji na kontroli vzorca izvedbenih načrtov. Kontrolira koncedent sam ali v sodelovanju z javno gozdarsko službo ali pa angažira neodvisne strokovnjake. Če kontrola ugotovi bistvene

slabosti pri izdelavi načrtov, je to lahko razlog za prekinitve koncesijskega razmerja, če pa so ugotovljene napake pri izračunu višine plačila za koncesijo, izračune popravimo. Če koncesionar meni, da so ugotovljene napake zgolj naključne in jih ni mogoče posploševati, lahko na svoje stroške zahteva razširitev kontrolnega vzorca.

Kontrolo kakovosti opravljenega dela v gozdovih pa imamo normativno urejeno, saj je javna gozdarska služba dolžna pregledati vsako delovišče po končani sečnji in spravi in ugotoviti, ali je urejeno v skladu s predpisom.

Koncedent je dolžan tudi preverjati, ali koncesionarji izpolnjujejo pogoje, ki jih morajo izpolnjevati izvajalci del v gozdovih. Ni dovolj taka presoja pred sklepanjem koncesijske pogodbe, ampak je treba tudi med trajanjem koncesijskega razmerja preverjati, ali koncesionar še izpolnjuje pogoje. Razmere tudi pri koncesionarjih niso statične, ampak se hitro spreminjajo.

5.6 USPOSOBLJENOST KONCESIONARJEV ZA IZVAJANJE DEL V GOZDOVIH

CAPABILITIES OF CONCESSIONAIRES FOR PERFORMING WORK IN THE FORESTS

Koncesijo za izvajanje del v državnih gozdovih ima sedaj 16 gospodarskih družb-naslednic nekdanjih gozdarskih podjetij, ki imajo okoli 2000 zaposlenih, kar predstavlja več kot 90 % vseh zaposlenih v slovenskem gozdarstvu. Dela na manjših in razdrobljenih površinah državnih gozdov opravlja razen njih še okoli 50 drugih izvajalcev. Koncesionarji se poleg izvajanja del v državnih gozdovih ukvarjajo tudi z izvajanjem del v zasebnih gozdovih, z odkupom in prodajo lesa, prevozom lesa, vzdrževanjem in gradnjo gozdnih cest, vzdrževanjem gozdarske strojne opreme, nekateri pa tudi s primarno predelavo. Okoli 1000 delavcev dela v neposredni gozdni proizvodnji, pri sečnji in spravi lesa ter pri izvajanju gojitvenih in varstvenih del. Strokovna usposobljenost teh delavcev je še primerna, se pa slabša, saj ni dotoka novih usposobljenih delavcev za neposredno delo v gozdovih. Temu problemu bodo morali koncesionarji posvetiti več pozornosti.

5.7 POBOT PLAČILA ZA KONCESIJO Z VREDNOSTJO ODPLAČNO PRIDOBLENIH GOZDOV GOZDNIH GOSPODARSTEV, KI SO PREŠLI V DRŽAVNO LAST

THE RECEIPT THE CONCESSION FEE TO THE VALUE OF FOREST WHICH WERE BOUGHT BY THE FOREST MANAGEMENT ENTERPRISES THAT CAME UNDER STATE OWNERSHIP

Z zakonom o lastninskem preoblikovanju podjetij oz. Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov so bili podržavljeni tudi tisti družbeni gozdovi, ki so jih gozdarska podjetja pridobila odplačno. Zakon določa, da je treba vrednost odplačno pridobljenih gozdov postopoma pobotati pri plačilu koncesije.

Nedorečeno pa je vprašanje, kako ugotoviti sedanjo vrednost odplačno pridobljenih gozdov. V praksi bi lahko uporabili le predpis, ki ureja ugotavljanje vrednosti podržavljenega premoženja. Ta predpis določa, da se za denarna sredstva podržavljenih podjetij izhodiščna (nabavna) vrednost valorizira na podlagi paritete ameriškega dolarja, za zemljišča pa izrecno pravi, da se uporablja tretji odstavek 44. člena zakona o denacionalizaciji in se njihova vrednost ugotavlja na podlagi predpisanih količinkov in katastrskih razredov.

6 SKLEPNE UGOTOVITVE CONCLUSIONS

Zakup je ena izmed možnih oblik ureditve gospodarjenja z zasebnimi gozdovi takrat, ko lastnik trajno ali začasno ne želi ali ne more sam gospodariti s svojim gozdom.

Koncesija za gospodarsko izkoriščanje javnih (državnih) gozdov pa je prav tako le ena izmed možnih oblik organiziranja gospodarjenja z gozdovi. Njena pglavitna prednost je v tem, da zagotavlja, da gospodarjenje z javnimi gozdovi poteka po tržnih načelih, hkrati pa so jasno določeni okviri za gospodarjenje, ki zagotavljajo ohranitev, trajnost in razvoj gozdov in njihovih funkcij. Okvir za urejanje takega načina gospodarjenja dajejo gozdnogospodarski in gozdnogojitveni načrti.

Koncesionarji za izvajanje del v javnih gozdovih morajo imeti v okviru desetletnih gozdnogospodarskih načrtov, večjo možnost gospodarskega ravnanja in prilagajanja tržnim razmeram in biti manj pod vsakoletnimi togimi vplivi koncedenta, ki premalo

pozna in upošteva dejanske tržne razmere in premalo upošteva, da je pri gospodarjenju z gozdovi treba usklajeno zagotavljati ekološko, socialno in gospodarsko funkcijo gozdov.

7 POVZETEK

Zakupno in koncesijsko razmerje sta tudi v gozdarstvu v osnovnih izhodiščih različna, razlikujeta se zlasti pri opredelitvi predmeta (vsebine) zakupa oziroma koncesije in v nekaterih medsebojnih obveznostih med pogodbenima strankama. Ni pa med njima bistvene razlike v ekonomskem smislu, pri določanju zakupnine oziroma plačila za koncesijo.

Pri zakupu zakupodajalec prenese na zakupnika celotno gospodarjenja z gozdom in s tem celovito odgovornost za obstoj in razvoj gozda. Zakupnik pa ne sme razpolagati z zakupljenim gozdom. Pri koncesiji gre samo za gospodarsko izkoriščanje gozda (izvajanje del v gozdovih, vključno s prodajo gozdnih lesnih sortimentov), pravico do upravljanja in razpolaganja pa obdrži koncedent.

V primerjavi s koncesijami ali zakupi v drugih dejavnostih so koncesijska ali zakupna razmerja v gozdarstvu nekoliko specifična še v naslednjih posebnostih:

- koncesionar ali zakupnik mora v gozdovih opravljati dela, kot jih določajo gozdnogospodarski in gozdnogojitveni načrti,
- plačila za koncesijo ni mogoče določiti v fiksnem znesku za celotno koncesijsko ali zakupno obdobje, ampak se ta iz leta v leto spreminja, ker se spreminjajo naravne proizvodne razmere,
- lahko se zgodi, da je finančni rezultat gospodarjenja z gozdom v posameznem letu ali celo v daljšem časovnem obdobju in na določeni površini negativen; ta možnost je toliko večja, kolikor manjše in bolj razdrobljene so teritorialne enote gozdov, ki so predmet koncesije ali zakupa.

Kombinacija dolgoročnega in letnega zakupnega oziroma koncesijskega razmerja je najustreznejša oblika ureditve medsebojnega poslovnega razmerja tako pri zakupu kot pri koncesijah in zagotavlja stabilna poslovna razmerja ter ekonomsko učinkovito gospodarjenje z gozdovi. Poslovna partnerja vzpostavita dolgoročno koncesijsko ali zakupno razmerje na podlagi izkaza usposobljenosti koncesionarja oziroma zakupnika in referenc o dosedanem delu. Dejanske ekonomske odnose pa urejata vsako leto sproti na

podlagi letnega programa dela v gozdovih in ekonomskega izračuna po vnaprej dogovorjenih prvinah.

Najustrezneje je, da koncesionar oziroma zakupnik v soglasju z lastnikom gozda vsako leto sam določi dinamiko gozdnogospodarskih del. S tem ga postavljamo v aktivnejšo vlogo in terjamo, da se ne obnaša le kot uslužnostni izvajalec, ki mu je vse vnaprej določeno, ampak je dejansko odgovoren za stanje in razvoj gozda. Zakupno ali koncesijsko razmerje naj bi bilo čim bolj stabilno in dolgoročno, trajalo naj bi deset do dvajset let, ob letnem in periodičnem preverjanju opravljenega dela.

Plačilo za koncesijo ali zakupnino določamo vsako leto na podlagi dejansko dogovorjenega obsega sečnje ter gojitvenih varstvenih del v gozdovih, ki so predmet koncesije oziroma zakupa. Določimo ga tako, da od predvidene vrednosti letne prodaje gozdnih lesnih sortimentov odštejemo normirane stroške pridobivanja lesa, stroške gojitvenih in varstvenih del ter stroške drugih del, ki so predmet poslovnega razmerja. Plačilo lahko izrazimo v fiksnem znesku na enoto proizvoda ali površine, ali pa v odstotku pričakovane prodajne cene gozdnih lesnih sortimentov.

V Sloveniji se lastniki gozdov ne odločajo za dajanje svojih gozdov v zakup. Za državne gozdove pa se daje koncesija za njihovo gospodarsko izkoriščanje. Koncesijsko razmerje traja dvajset let, ekonomski odnosi se urejajo vsako leto na podlagi načrtovanega obsega gozdnogospodarskih del in razmer na trgu. Teritorialna enota za koncesijo v državnih gozdovih je sedaj gozdnogospodarsko območje (Slovenija je razdeljena na 14 gozdnogospodarskih območij), močne pa so tendence, da bi teritorialne enote koncesije razdrobili na manjše enote.

Plačilo za koncesijo je v letu 1994 znašalo 26 % prodajne cene lesa, v letu 1996 pa le še 7 % vrednosti lesa. Na zmanjšanje višine so močno vplivali povečani stroški gospodarjenja zaradi dveh zaporednih naravnih ujm, ki so terjale obsežna sanacijska dela, poslabšala pa se je tudi sortimentna sestava prodanega lesa, s tem pa tudi prihodek od prodaje lesa. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, ki upravlja tudi državne gozdove, je iz dobljenega plačila za koncesije moral plačati še stroške vzdrževanja gozdnih cest in nekatere posebne stroške sanacij gozdov, nekaj sredstev pa je vložil tudi v gradnjo gozdnih cest. Tako je v celoti gospodarjenje z državnimi gozdovi v letu 1994 še prineslo dobiček v višini 12 % vrednosti prodanega lesa, leta 1996 pa malenkostno izgubo.

Pri določanju višine plačila za koncesijo nastaja v praksi veliko problemov pri objektiviziranju stroškov pridobivanja lesa in vnaprejšnjem določanju pričakovanih prodajnih cen lesa. Zato tudi prihaja do nesporazumov pri sklepanju letnih pogodb prav pri določitvi višine plačila za koncesijo. V večini primerov ga zato določajo sodišča v nepravdnih postopkih, kar pa je zelo zamudno.

SUMMARY

Lease and concession relationship also have different starting points in forestry. They differ principally in subject (content) definition and in certain mutual obligations between contractual parties. There is not much between them from an economic point of view, in determining the rent or payment for the concession.

In lease, the lessor transfers to the leasholder the complete management of the forest and with this complete responsibility for the existence and development of the forest. The leaseholder, however, cannot dispose of the leased forest (e.g. it can not sell the forest). Concessions are only for economic exploitation of the forest (performing work in forest, including wood selling), the right to administrate and to dispose is retained by the concender.

In comparison with other sectors, concession and lease relations in forestry are somewhat specific:

- the concessionaire or leaseholder must perform work in forests as determined by forest management and silviculture plan,
- concession fee cannot be determined by a fixed sum for the whole concession or leasing period but it differs from year to year according to the natural production conditions,
- it could happen that financial result of forest management in particular year or even in longer period and for specific area is negative. This possibility is greater on smaller and small-scale forest units.

A combination of long-term and annual business relationship is the most suitable form of mutual business relations in both the concession and lease and ensures a stable business relationship and economically efficient forest management. The business partners set up a long-term concession or lease on the basis of indicators of concessionaire's or leaseholder's capability and references of his work to date. The actual economic

relationship is arranged annually on the basis of yearly program of forest work and economic calculation according to elements agreed in advance.

The most suitable is that the concessionaire or leaseholder in accordance with forest owner define the dynamic of forest work. On this way its role is more active and claim that it does not act as a mere servant of the contractor that decides everything in advance for him but is actually responsible for the condition and the development of the forest. The lease or concession relationship should be as stable and long-term as possible and last 10 to 20 years with annual and periodic reviews of work performed.

Concession or leasing fee is determined every year on the basis of agreed scale of felling and silvicultural or protective measures, which are determined under the terms of concession or leasing. The fee is calculated so that standardized costs of wood production (felling, skidding), of silvicultural and protective measures and of other determined jobs are deducted from the anticipated annual income of wood selling. It can be expressed in a fixed amount per unit of product or area or as a percentage of the attained sales price of forest timber assortment.

In Slovenia, forest owners do not decide on leasing their forests. For state forest the concessions for performing work are granted. The concession relationship lasts 20 years and the economic relationship is agreed each year on the basis of planned forest work and conditions on the market. The territorial unit for concession in state forest is the forest management region (Slovenia is divided into 14 forest management regions) but there is a strong tendency to break up this concession's territorial units into smaller parts.

Concession fee in 1994 amounted to 26% of the sales price of wood and in the 1996 to only 7%. The reduced amount was strongly influenced by increased management costs due to two successive natural disasters that needed a huge sanitation measures and also the structure of timber assortments was worse so the income from wood selling was lower. The Slovenian Fund for Agricultural Land and Forests, which administrate state forests, had to pay from concession fee also costs of forest's roads maintenance and construction and some additional sanitation costs. The complete management of forests in 1994 gained a profit of 12% of wood selling, whereas 1996 there was a small loss.

In determining the concession fee there are in practice a lot of problems in objectifying of wood production costs and in advance determination of expected selling prices of wood.

There are, therefore, disagreements in concluding annual contracts about concession fee. In most cases they are decided in court under non-contentious jurisdiction.

VIRI REFERENCES

- BERDEN, A., 1996. Odprta vprašanja koncesije na gozdovih. V: Koncesija na naravnih dobrinah. Ljubljana, Inštitut za gospodarsko pravo in GIZ gozdarstva Slovenije, s. 45-50.
- CIGOJ, 1989. Komentar obligacijskih razmerij.- Ljubljana, ČP Uradni list.
- ČEBULJ, J., 1996. Koncesijska pogodba.- V: Koncesije na naravnih dobrinah. Ljubljana, Inštitut za gospodarsko pravo in GIZ gozdarstva Slovenije, s.7-22.
- KOŠIR, B.,/WINKLER, I./MEDVED, M., 1994. Urejanje poslovnih razmerij pri gospodarjenju z državnimi gozdovi. Elaborat.- Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije, 55 s.
- OCVIRK, A., 1998.- Zakup državnih gozdov na primeru gozdnogospodarske enote Mislinja. Diplomsko delo. Ljubljana, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete, 52 s.
1988. Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih v letu 1997.-Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.
1996. Program razvoja gozdov v Sloveniji.- Ur.l. RS št. 14-632/96.
- ŠINKOVEC, J / WINKLER, I., 1993. Prenos družbenih gozdov na Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov ter sklepanje pogodb o zakupu. Elaborat.- Ljubljana, Biotehniška fakulteta, oddelek za gozdarstvo, 16 s.
- ŠINKOVEC, J., 1993. Zakup kmetijskih zemljišč in gozdov.- Gospodarski vestnik 42, 17 in 18, s. 59 in 57.
- UDE, L., 1996. Reševanje sporov iz koncesijskih pogodb.- V: Koncesije na naravnih dobrinah. Ljubljana, Inštitut za gospodarsko pravo in GIZ gozdarstva Slovenije, s. 51-59.
- WINKLER, I./ŠINKO, M., 1992. Nekaj utrinkov o gospodarjenju z gozdovi v tujini.- GozdV 50, 7-8, s. 356-360.
- WINKLER, I., 1994. Urejanje poslovnih razmerij pri gospodarjenju z javnimi gozdovi.- GozdV 52, 4, s. 199-206.
- WINKLER, I., 1995. Stroški gozdnega dela.- GozdV 53, 2, s. 58-65.
- WINKLER, I., 1997. Stanje in možnosti prihodnje organiziranosti gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji.- GozdV 55, 7-8, s. 318-335.
- WINKLER, I. / MARENČE, J., 1998. Gospodarnost gospodarjenja z gozdovi v novih družbenih in gospodarskih razmerah.- GozdV 56, 1, s. 3-11.
- WINKLER, I./ KRAJČIČ, D., 1998. Concessions for forest work in state forests.- Seminar UN-ECE on Improving working conditions and increasing productivity in forestry.- Banska Ščavnica.
- Zakon o obligacijskih razmerjih.- Ur. l. SFRJ št. 29-462/78, št. 39-485/85 in št. 57-880/89
- Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij.- Ur.l. RS št. 55-2512/92 in št. 1-3/96
- Zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije.- Ur.l. RS št. 10-432/93 in št. 1-4/96.
- Zakon o varstvu okolja.- Ur.l. RS št. 32- 1351/93 in št. 1-5/96..
- Zakon o gozdovih.- Ur.l. RS št. 30-1299/93

Odlok o načinu določanja vrednosti kmetijskih zemljišč, gozdov in zemljišč, uporabljenih za gradnjo, v postopkih denacionalizacije.- Ur.l. RS št. 16-783/92 in št.21-1050/92.

Uredba o koncesiji za izkoriščanje gozdov v lasti Republike Slovenije.- Ur.l. RS št.34-2271/ 96.

Pravilnik o izvajanju sečnje, ravnanju s sečnimi ostanki, spravi in zlaganju gozdnih lesnih sortimentov.- Ur.l. RS št. 55-1987/94.

Pravilnik o minimalnih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati izvajalci del v gozdovih.- Ur.l. RS št. 35-1398/94.

1988. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (druga obravnava), 7.5.1998.